

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΑ ΣΥΜΑΪΚΑ

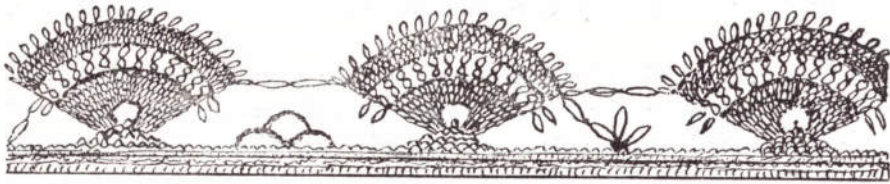
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΑΘΗΝΑΙ
1977

† ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

ΟΙ ΧΟΧΛΙΟΙ *

Εἰς τὴν Σύμῃν οἱ *χοχλιοὶ* (κοχλῖαι θαλάσσιοι) ἦσαν συνήθεις καὶ ὡς μεζέδες θαλασσινοὶ καὶ ὡς *συμφαί* (προσφάγιον), διὰ τὸ μὴ τρώγῃ κανεὶς ξερὸ τὸ ψωμί του, ὡς λέγουν κοινῶς οἱ πτωχοί, διότι οἱ πλούσιοι δὲν τρώγουν, ἐνοεῖται, ποτὲ ξηρὸν ἄρτον. Ἐξόχως ὅμως ἦσαν περιζήτητοι κατὰ τὰς πολλὰ αὐστηράς, ὡς εἴπωμεν, τεσσαρακοστάς, τὴν μεγάλην δηλαδή καὶ τὴν τοῦ δεκαπενταυγούστου —διότι κατὰ τὰς ἄλλας τρώγουν καὶ ψάρια, ὥστε δι' αὐτὸ δὲν τὰς λέγομεν πολλὰ αὐστηράς— καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰς μονοήμερους νηστησίμους ἡμέρας τοῦ μικροῦ ἀγιασμοῦ, τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, τοῦ Σταυροῦ καὶ εἴ τινας ἄλλας.

Ἐνας λόγος, ἦτοι κυριώτερα αἰτία, ἦτο ὅτι οἱ *χοχλιοὶ* ἦσαν φαγὶ φτωχικόν. Ἐνῶ δὲ λέγουν κοινῶς διὰ φαγὶ ἄνοστον ὅτι εἶναι *σὰν χοχλῖος*, ἀπ' ἐναντίας οἱ προγενέστεροι Συμαῖοι ἐξετίμων καὶ τοὺς θαλασσίους *κοχλῖας*, ὅπως καὶ

* Ἡ εὐτράπελη αὐτὴ διήγησις προέρχεται ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ δεῖμνηστοῦ Συμαίου λογίου Δημοσθένη Χαβιαρᾶ, ποὺ εἶχε διατελέσει γραμματέας τῆς Δημογεροντίας Σύμης μιᾶ ὀλόκληρη πεντηκονταετία. Ἡ ἰδιαίτερη σημασία τῆς βρίσκεται τόσο στὴ σκωπτικὴ καὶ φιλοπαίγμονα διάθεσις ποὺ εἶναι ἐκδηλῆ σὲ ὅλα τὰ ἐπεισόδια ποὺ τὴ συναποτελοῦν, ὅσο καὶ στὰ πολὺτιμα γιὰ τοὺς μελετητὲς τῆς γλώσσας, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λαογραφίας τῆς γενέτειράς μας ἄφθονα γλωσσικά, ἱστορικά καὶ λαογραφικὰ στοιχεῖα ποὺ περιέχει. Ἡ δημοσίευσίς τῆς διηγήσεως γίνεται, ὅπως εἶναι ἄλλωστε φυσικόν, μὲ τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμὸν στὸ κείμενον. Ἡ δική μου ἐπέμβασις περιορίζεται στὴν παράθεσις ὑποσελίδιων σημειώσεων, ὅπου τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. Ἐπειδὴ ὅμως στὴ διήγησή του ὁ Συμαῖος λόγιος παρεμβάλλει λέξεις καὶ φράσεις στὸ συμαϊκὸν ἰδιῶμα, ἐκρίνα σκόπιμον, γιὰ τὴν πιστότερη ἀπόδοσις τῆς φωνητικῆς τοῦ ἰδιώματος, νὰ χρησιμοποιήσω λατινικοὺς χαρακτήρες καὶ ἄλλα σύμβολα, γιὰ τὰ ὁποῖα βλ. παραπάνω στὴ σελ. 59 τὴν τελευταία παράγραφον. Ἐπιπλέον στὶς καταλήξεις τῶν ἰδιωματικῶν φράσεων ἀκολούθησα τὴν ὀρθογραφίαν τῆς Κρατικῆς Νεοελληνικῆς Γραμματικῆς.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἐκδόσεως.

τοὺς *καραβόλους* (τοὺς *χερσαίους κοχλίαις* τοῦ *αἰσωπέιου μύθου*), ὡς φαγῖ πολὺ νόστιμον.

Ἔνας μάλιστα *Συμαῖος* *λογιώτατος* κατὰ τὸν *προπαρελθόντα αἰῶνα* ἐνησμενίζετο νὰ λέγῃ ὅτι οἱ *χοχλιοὶ* δὲν εἶναι ποσῶς ἄνοστοι, «πολλοῦ γε καὶ δεῖ νὰ εἶναι ἄνοστοι». Ἐλέγετο μάλιστα ὅτι ὁ *λογιώτατος* καὶ ἓνας *πρωτόγερος* καὶ ἓνας *γραμματικὸς* τοῦ *Κοινοῦ ἔκαμαν* καὶ *μίαν ἐφεύρεσιν φαγητοῦ με χοχλιούς*.

Οἱ *τελευταῖοι* ἔτυχε νὰ *ξεύρουν πολὺ καλά κολλυβογράμματα*, ἦσαν δὲ καὶ *πρακτικοὶ ψάλται* καὶ *θρησκοὶ* καὶ *φιλακόλουθοι*, *ποῦ κ' αἶ νὰ χάσου-δήνεκκλησά-δω(ν)*, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐσύχναζαν εἰς τὰς *ἱεράς ἀκολουθίας*.

Οἱ ἄνωτέρω, *λοιπόν*, ἀποτελοῦντες *ξεχωριστὴν τριανδρίαν* —*εἰδικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου*, ἃς εἴπωμεν, ὡς πρὸς τὰς *νηστησίμους ἡμέρας*— δὲν εὗρισκον ἄλλο *προχειρότερον φαγητὸν ἀπὸ τοὺς χοχλιούς*. Καὶ *κατήντησεν ἐνίοτε νὰ μὴν ἡμπορῇ κανεὶς ν' ἀγοράσῃ εὐκόλα χοχλιούς*, διότι οἱ *συλλέγοντες αὐτοὺς ἐπροτιμοῦσαν τὸν λογιώτατον*, τὸν *πρωτόγερον* καὶ τὸν *γραμματικόν*.

Καὶ οὕτως οἱ *φίλοι*, *ὁσάκις ἐνήστευον*, ἔτρωγαν ὄλο *χοχλιούς*. Τὸ *πρᾶγμα* ἦτο *γνωστὸν εἰς τὴν Σύμην*. Ἔνας μάλιστα *εὐτράπελος* καὶ *ἀστείος πολίτης* ἀπὸ τοὺς *μικροὺς* —διότι ἄλλοτε εἰς τὴν *Σύμην* οἱ *πολιταὶ* *διηροῦντο* εἰς *μικροὺς* καὶ *μεγάλους*, ὁ δὲ *δημόσιος κήρυξ* *προκειμένου νὰ συγκροτηθῇ γενικὴ συνέλευσις* *προσεκάλει*: *μικροί, με(γ)άλοι νὰ μα(ζ)ευτεῖτε* εἰς τὸ *δεῖνα μέρος* τὴν *δεῖνα ἡμέραν*— ὁ *μικρὸς λοιπὸν πολίτης* ἐκεῖνος *παρήγγειλεν* εἰς *φίλους* του *βουτ-τ'ηστάδες*¹ τὸν *Μάιον*, ὅτε ἔφευγαν εἰς τὸ *βοῦτ-τ'ος*², νὰ τοῦ φέρουν ὅσους θὰ ἡμπορέσουν *περισσότερους χοχλιούς*, ἀλλὰ *μεγάλους*, *διαλεκτοὺς ἓνα ἓνα*, ἐννοεῖται *φαγωμένους*, δηλαδὴ *μόνον κελύφη*.

Οἱ *φίλοι* του ἐπέστρεψαν εἰς *Σύμην* τὴν *παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος*, διὰ νὰ *κάμουν* εἰς *Σύμην* τῆς *Παναγίας*, ἦτοι τὸ *δεκαπενταύγουστον*, καὶ ἔπειτα νὰ *πάγουν* στὸ *στεροτάξιδο(ν)*³.

Ἐφεραν *λοιπὸν* καὶ *παρέδωκαν* εἰς τὸν *φίλον* των *πολὺ ποσὸν φαγωμένων*, ἀλλὰ *διαλεκτῶν*, *πολὺ μεγάλων χοχλιῶν*.

Ἐφτάσα ἄνὰ *στά βία*⁴, εἶπεν ὁ *παραγγεῖλας* καὶ ἠὺχαρίσται τοὺς *φίλους* του *θερμότατα*, οἵτινες ἠπόρουν ἐπὶ τῇ *παραγγελίᾳ*.

—Γιὰ νὰ *μῆσ-σοῦ χαλάσουμεν-Νικ'ήτα* τὸ *χατίρισ-σον*, *ἐσνηθίσαμε-δόμου ἐρκ'ινήξαμεν-(ν)* ἂν *βουτ-τ'οῦμε*⁵, *-γι* *ἐδιαλέαμε-γαὶ χοχλιούς* *κ' ἔτρώ(γ)αμεγ-γοῦλοι* *στὶς σκάφες μας*⁶ *κ' ἔμεῖς ἐφυλάαμε-βγιδό-δους φαωμένους*. *Κα-*

1. δύτες, 2. ἡ σπογγαλιευτικὴ περίοδος, 3. περιγραφή τοῦ στεροτάξιδου βλ. εἰς Σ ω τ η ρ ῖ ο υ Κ α ρ α ν ῖ κ ὄ λ α, Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις, ἔτος 1 (1947) σσ. 348 - 351, L' Hellenisme Contemporain, Ἀθήναι 1948 σσ. 173 - 174 (γαλλικὴ ἀπόδοσις) καὶ Μεγάλῃ Ἐγκυκλοπαίδεια τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας Χάρη Πάτση, τ. 8 σσ. 232 - 234 (ἀναδημοσίευσις), 4. ἔφτασαν στὴν ὥρα τους, ἀκριβῶς τότε πού τοὺς χρειάζομαι, 5. ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πού ἀρχίσαμε νὰ καταδυόμεσθε (γιὰ σφουγγάρια), 6. εἶδος ἰστιοφόρου, βλ. «Τὰ Συμκίκα», τ. 2 (1974) σ. 177 σχ. 17.

(ν)ένας ὁμως (δ)ὲν-ἐπῆρεχ-χαπάρι· ἐφο(β)οῦμετ-τ'α-γύλα¹, γιατί βορεῖ νὰ μᾶς ἐπιάν-να(ν) γιὰ πελεβούς².

—'Εγώ, ὑπέλαβεν εἶς, ἄμ-μέ θεωροῦσαν³-ἔθελα νὰ πῶ π-π'ὼς τοὺς μαεύ-γω γιὰ τοὺς υἰγιούς μου· σάθ-θαα παῖδζου-dδλ-λάκ-κ'ον⁴,-(ν)ὰ 'ποχωριδζου⁵-οἱ δικ'οἱ των-οἱ χοχλιῶ ἀποὺ τῶν-ἀλ-λωνῶ-dῶ-βαυδακ'ιῶ(ν). 'Επειτα συγ-χρόνως ἠρώτησεν :

—'Αμ-μέ, (δ)ὲμ-μᾶς λέεις, Νικ'ήτα, τί (θ)ὰ τοὺς κάμεις τόσους φαωμέ-νους χοχλιούς;

—'Ε, αὐτὸν-εἶναι δικός μου λο(γ)αριασμός. Τώρα νὰ σᾶς τὸ πῶ, (θ)ὰ ξι-νοστήσει. Δημένειτε⁶ κ'ι (θ)ὰ τὸ δεῖτε θέλειτε. Θαροῶ π-π'ὼς (θ)ὰ γελάσουμε-μέ τὰ σωστά μας πολ-λῶ-βράμα. 'Εγὼ σᾶς εὐκαριστῶ πὸν μού τοὺς ἐφέρει-τε κ'αὶ πὸν (δ)ὲν-ἐπῆρεν-ἄλ-λος καένας χαπάρι.

—Αὐτὸ νὰ τὸ ξέ(νρ)εις πολ-λῶ-γαλά, ὅτι μοναχὰ ἐμεῖς κ'αὶ σοὺ τὸ γρω-νιδζουμε(ν)⁷.

—'Αλήθεια στὸ ταξίδιν-ἔθελες (ν)ὰ δεῖς τοὺς καρβοκ'ύρηδές μας, σάν-ἐτύ-χ'αινε-γαμιάβ-βολάν⁸-(ν)ὰ τρώουμεγ-γῆ⁹ ψάρια γῆ⁹ κοιὰς κ'ι (δ)ὲν-ἔχαμε-γαὶ χοχλιούς, ἔμονομοροῦσαμ-μέ τὰ σωστά τω(ν). Κ'αὶ πὸν νὰ ξέ(νρ)ου π-π'ὼς ἀφορμῆ κ'αὶ γιὰ κ'είνους ἐμαεύγαμεγ-γιὰ νὰ μᾶς 'πομείνου-γαὶ γιὰ σέναν-οἱ φα(γ)ωμένοι μας. 'Ολοπασῆς¹⁰ ὁ δικός μου ὁ καρβοκ'ύρης ἐλωλ-λαίνετομ-μέ τοὺς χοχλιούς πὸν ἐμάεγα· ἔτω(γ)έ-δους καλὰ καλὰ, γιατί, λέει, (δ)ὲν-ἠῶρε-βοτ-τ'έ¹¹ του τέτοιους χοχλιούς στησ-Σύμη(ν). 'Ετσε πού 'ναι-γύλα¹². 'Εδῶ (δ)ὲν-ἔχ'ει με(γ)άλους, γιατί μῆαρις κ'αὶ μολαιρουμέ-δους (ν)ὰ με(γ)αλώ-σου(ν)¹³;

'Επὶ τέλους ἦλθεν ὁ Αὐγούστος. 'Ο Νικήτας, ἦτοι ὁ μικρὸς πολίτης, ἐπερίμενε καὶ ἐπεράσαν οἱ δριμέες¹⁴—τότε τὰς ἐφύλατταν οἱ Συμαῖοι αὐστηρό-τατα— καὶ ἔπειτα διέταξε τὴν γυναῖκά του καὶ ἔρριπτεν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἔξω εἰς τὸν δρόμον πότε δέκα φουχιεῖς¹⁵ πότε καὶ παραπάνω ἀπὸ τοὺς φαγω-μένους χοχλιούς τῆς παραγγελίας του.

Τὸ σπίτι τοῦ Νικήτα δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὴν σιδερένην, τὴν πύλην τοῦ Κάστρου, ὅπου παρὰ τὴν πύλην αὐτὴν ἀκριβῶς ἦτο τότε ἡ Καδζελ-λαρία, ἦτοι ἡ Δημαρχία, ἃς εἴπωμεν, τῆς νήσου. 'Εκεῖ διέμενε καὶ ὁ Τοῦρκος Σώπα-σης¹⁶, ὅπως ἔλεγαν κοινῶς οἱ προγενέστεροι Συμαῖοι τὸν ἐπὶ ψιλῶ ὀνόματι διοικητὴν τῆς προνομιούχου νήσου των.

1. 'Αλλωστε φοβόμασταν, 2. νὰ μᾶς θεωροῦσαν παλαβούς, 3. ἂν μ' ἐβλεπαν, 4. παι-δικὸ παιχνίδι (παίζεται μὲ ἀμύγδαλα, βῶλους, χοχλιούς κ.τ.θ), 5. νὰ ξεχωρίζουν, 6. πε-ριμένετε, 7. τὸ γνωρίζουμε, 8. φορὰ, 9. ἦ... ἦ..., 10. ἰδιαιτέρα, προπαντός, 11. ποτέ, 12. ὅπως ἄλλωστε εἶναι στὴν πραγματικότητα, 13. μήπως καὶ τοὺς ἀφήνουμε νὰ μεγα-λώσουν; 14. οἱ πρώτες ἡμέρες (6 ἢ 12) τοῦ Αὐγούστου, κατὰ τίς ὁποῖες ἀπέιχαν ἀπὸ τὸ πλύσιμο ρούχων, τὸ κόψιμο ξύλων καὶ τὰ θαλάσσια λουτρά (πβ. Γ. Μέγα, 'Ελληνικαὶ ἑορταὶ καὶ ἔθιμα τῆς λαϊκῆς λατρείας, 'Αθήναι 1963, σ. 229), 15. χουφιεῖς, 16. σοῦμ-

Ἐκεῖ ἀπὸ πρῶτας ἔπρεπε νὰ μεταβῶσι καθ' ἑκάστην ὁ πρῶτογερος καὶ ὁ γραμματικὸς τοῦ Κοινοῦ καὶ ἔπρεπε νὰ διέλθουν ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ Νικήτα.

Ἀμέσως εὐθὺς παρετήρησαν τοὺς χοχλιούς καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ θαυμασμοῦ, συνέλεξαν μερικούς—ἦσαν πολὺ παστρικοὶ—διὰ νὰ τοὺς παρουσιάσουν εἰς τὸν λογιώτατον, ὅστις ἐπίσης ἔμεινεν ἔκθαμβος, ἐνεός, ὡς ἔλεγε καὶ τὸ ἐξήγει συγχρόνως ἐπὶ τὸ συμαϊκώτερον δῆθεν, σαστισμένος, ὡς νὰ ἔγραφε ψυχαγωγικὰς ἐξηγήσεις, οἷας πολλὰς, ὅτε ἐσπούδαζεν, ἔγραψεν¹.

Ἐσκέφθησαν τότε σπουδαίως τὰ μέλη τῆς τριανδρίας—τὸ πρᾶγμα ἦτο πολὺ σοβαρὸν—ἀλλὰ δὲν ὑπωπτεύθησαν ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον οἱ τοιοῦτοι μεγάλοι κοχλῖαι νὰ προέρχωνται ἄλλοθεν καὶ οὐχὶ ἐκ Σύμης. Ὑπέθεσαν ἀπ' ἐναντίας ὅτι οἱ συλλέγοντες καὶ πωλοῦντες εἰς αὐτοὺς χοχλιούς ἀνεκάλυψαν σπουδαίας κοχλιοτρόφους παραλίας—τίς οἶδε ποῦ τῆς Σύμης—καὶ τοὺς μεγάλους ἐπώλουν εἰς ἄλλους, τὰ δὲ ᾠδιαλέγια² ἔδιναν εἰς τὴν τριανδρίαν. Αὐτὴ ἦ ὑπόνοια τοὺς ἔκαμε νὰ θυμώσουν.

Ὁ πρῶτογερος εὔρεν εἰς τὴν πόρταν τοῦ σπιτιοῦ τῆς τὴν γυναῖκα τοῦ Νικήτα καὶ τὴν ἠρώτησεν ἀφελῶς:

—Δικ'οί σας εἶναι· Ἀλεμηνίον³—αὐτοὶ οἱ χοχλιοί;

—Ἰν-ναί⁴, ἀπήντησεν ἐκείνη, δικ'οί μας εἶναι(ν).

—Πγοῖς σᾶς τοὺς φέρνει;

—Ὁ Νικήτας μοῦ τοὺς φέρνει κ'αὶ τοὺς ψήν-νω.

—Ποῦ τοὺς—βρίσκει; Ἀπὸ πγοῖ—δοὺς βοράζει⁵;

—(Ν)ὰ σοῦ πῶ, (δ)ἐν-ι-ξέ(νρ)ω, μῆ' ἐρώτηξά τομ-μαθές⁶. Φέρνει τους, ψήν-νω τους, τρῶμε(ν).

Οἱ φίλοι τέλος θυμωμένοι, σκασμένοι πικρότατα, ὅτε καὶ πάλιν τοῖς ἔφεραν οἱ μαζεύοντες χοχλιούς καὶ ἄλλα θαλασσινά, ἐδιάλεξαν καβούρους καὶ πατελ-λίνες⁷ καὶ δὲν ἐπῆραν διόλου χοχλιούς.

—Μᾶς ἐμολήκ'εἰτε⁸ τὰ ᾠδιαλέγια! (Ν)ὰ πάειτε (ν)ὰ τὰ δώκ'εἰτε ἐκ'εῖ ποῦ δών-νειτε τοὺς με(γ)άλους.

πασης, Τοῦρκος διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐπιφορτισμένος κυρίως μὲ τὴν εἰσπραξὴ τῆς μακτοῦ (γι' αὐτὴν βλ. Ἀ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ Κ α ρ α ν ι κ ὀ λ α, Νότιες Σποράδες - Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν προνομίων τους, Παρνασσός τ. Π', τεύχ. 3 σ. 424)· παράλληλα ἔπαιρνε μέρος μαζὶ μὲ τίς δημοτικὰς ἀρχὰς στὶς διαδικασίας γιὰ τὴν ἐπίλυση διαφορῶν τῶν κατοίκων, γι' αὐτὸ σὲ μερικὰ ἔγγραφα, σχετικὰ μὲ τέτοιες διαφορές, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπικύρωση τοῦ σούμπαση, 1. οἱ μαθητὲς ὅταν ἀντέγραφαν τὸ ἀρχαῖο κείμενο στὸ τετραδίδι τους, ἄφηναν διάστιχα, στὸ χῶρο τῶν ὁμοίων καὶ ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἀρχαία λέξη ἔγραφαν ὅλες τίς συνώνυμους τῆς (σύστημα διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων κειμένων κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον, γνωστὸ μὲ τὸν ὄρον «ψυχαγωγικὴ μέθοδος»), 2. τὰ ἀποδιαλευστικά, 3. ὑπόκορ. τοῦ ὀνόματος Ἀλεμηνά· βλ. Σ ω τ η ρ ῖ ο υ Κ α ρ α ν ι κ ὀ λ α, Συμαϊκὸν Ὀνοματολόγιον, Ἀθῆναι 1971, σ. 14, 4. ναί, 5. ἀγοράζει, 6. μήπως, τάχα τὸν ρώτησα; μήτε τὸν ρώτησα ἄλλωστε, 7. πατελίδες, 8. μᾶς ἀφήσατε.

Οί δυστυχεῖς ὁστρακοσυλλέκται ἠπόρησαν, ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρὸν ν' ἀκούσουν τέτοια λόγια ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους πελάτας των. Διεμαρτυρήθησαν, ἀλλ' εἰς μάτην· δὲν ἤξευραν τί νὰ ὑποθέσουν οὔτε τίς τοὺς ἐσυκοφάντησεν, ἀφοῦ δὲν εὕρισκαν πῶς μεγάλους χοχλιοὺς, οὓς νὰ δίδουν εἰς ἄλλους καὶ τίς οἶδεν εἰς ποίους καὶ ν' ἀφήνουν τὰ 'ποδιαλέγια διὰ τοὺς ἐπισήμους μουστερηδῆς των.

—(Θ)ὰ δοῦμεν-(ν)ὰ μα(ξ)εῦγονμεμ-μόνο-δοὺς με(γ)άλους, εἶπαν καὶ ἀπεχώρησαν νὰ πωλήσουν, ἔπου θὰ εὕρισκον, τὰ 'ποδιαλέγια.

'Αναχωροῦντας τοὺς ἐπρόφθασεν ὁ κλητῆρ τῆς *Kad̄zel-λαρίας*, ὅστις παρέστη εἰς τὴν ἀνωτέρω σκηνὴν καὶ ἐχάρη, διότι εἶχε πολλάκις ἐπιθυμήσει νὰ φάγη πολλοὺς χοχλιοὺς καὶ δὲν εὕρισκεν. Ἐζήτησε λοιπὸν νὰ τῷ δώσουν τρεῖς ὀκάδας. Ἐγνώριζεν ἀπὸ ἄλλας φορὰς καὶ ἤτο βέβαιος ὅτι δὲν ἦσαν 'ποδιαλέγια καὶ ἠπόρει πῶς τὰ ἔλεγαν τοιαῦτα οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τριανδρίαν.

Φαίνεται ὁ κλητῆρ ἤτο καλὸς ἄνθρωπος καὶ οἱ πωληταί, γνωρίζοντές τον, τῷ ἔδωκαν εὐθὺς τὰς 3 ὀκάδας κοχλιῶν καὶ εὐθηνότερον μάλιστα, χαριζόμενοι καὶ οἰονεὶ ἀντεκδικούμενοι τάχα τοὺς ἐπισήμους πελάτας των διὰ τὴν γενομένην αὐτοῖς συκοφαντίαν.

—(Θ)ὰ τὰ βγάλομεν-ἀπὸν τῆρ-ράχη-δων-ἄλ-ληβ-βολά(ν), εἶπαν εἰς τὸν κλητῆρα. Ἐσὺ, *Κωσταδῆ*, γρονιδεῖς καλά, π-π'ὼς (δ)ἐν-ἔχει πρὶο με(γ)άλους χοχλιοὺς στήσ-Σύμη(ν). Ἐδῶ (δ)ἐν-εἶναι-*Γαραμανιά*¹, προσέθεσεν ὁ εἷς, ἀγνοῶν ποίαν νύξιν ἔδιδεν εἰς τὸν γέροντα κλητῆρα, ἀπόμαχον δύτην, ὅστις χαλαίων διωρίσθη κλητῆρ καὶ δημόσιος κήρυξ.

Ὁ Κωνσταντῆς χαίρων ἐπῆρεν εἰς τὸ σπίτι του τὸ ποθητὸν αὐτῷ ἀπὸ πολλοῦ φαγητὸν καὶ παρήγγειλεν εἰς τὴν γυναῖκά του νὰ ψήσῃ τοὺς μισοὺς διὰ τὸ βράδυ καὶ τοὺς ἄλλους τῆς παρήγγειλε νὰ φυλάξῃ διὰ τὴν αὔριον, θέτουσα αὐτοὺς εἰς δοχεῖον μὲ θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἐπῆγε καὶ ἔφερεν ἀπὸ τὸν *Γιαλόν*² αὐτὴ ἡ γυναῖκα του, ὑψηλὴ κατεσκληχυῖα γραῖα, ἀλλὰ στιβαρὰ γουν-νελ-λάτη³ μὲ τσιτσιμέδες⁴, ἀνδρογυναίκα καὶ διεκρίνετο λεγομένη. Ἄλλως τε τοιαύτας ἡ Σύμη τότε εἶχε πολλάς.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐδείπνησε τὸ ἑσπέρας κάλλιστα μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ ἔνα ζωηρὸν δωκεκαετῆ ἐγγονὸν του, υἱὸν τῆς κόρης του, τὸν ὁποῖον ὑπερηγάπα,

1. Βουνὸ τῆς Ἀσίας καὶ περιοχὴ τῆς νότιας Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὸν κάβο Χελιδόνα ἕως τὰ σύνορα τῆς Συρίας, 2. τὸ κεντρικὸ λιμάνι τῆς Σύμης, 3. αὐτὴ πού φορεῖ τὴν τοπικὴν σωματικὴν φορεσιά, τῆς ὁποίας κυριότερο τμήμα εἶναι ἡ γουν-νελ-λα, ἔνδυμα, χρώματος συνήθως ἐρυθροῦ, χωρὶς χειρῖδες πού ἔφθανε ὡς τοὺς ἀστραγάλους, τόσο στενὸ ὥστε νὰ περιορίζῃ τὸ βηματισμὸ τῆς γυναίκας, μὲ ἀνοιγμα στὸ στήθος πού ἐνανόταν μὲ σφαιροειδεῖς πόρπες, 4. γυναικεῖα ὑποδήματα, κόκκινα· κόθορνοι (ταίριαζαν ἀδιακρίτως καὶ στὰ δύο πόδια) πού ἔφθαναν ἕως τὰ γόνατα καὶ εἶχαν στίς σόλες πέταλα.

ἦτο-δοῦ παιδιγοῦ του τὸ παιδι-γι ἦτο δγυὸ βολὲς παιδί-δου, κατὰ τὴν παροιμίαν.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Κωνσταντῆς εἶχε διαταχθῆ, εὐθὺς ἅμα φάγη τὸ μεσημέρι, νὰ πάγη εἰς τὸ μοναστήρι κομιστῆς γράμματός τινος μὲ διαταγὴν νὰ περιμένῃ νὰ φέρῃ ἀπάντησιν.

Μοναστήρι ὅταν ἔλεγαν τότε ἐν Σύμῃ, ἐννοοῦσαν τὴν σταυροπηγιακὴν Μονὴν Ρουκουनिώτου¹.

Ὁ κλητῆρ Κωνσταντῆς χωλαίνων, ἐσυλλογίσθη πῶς νὰ προφθάσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν του προθύμως καὶ εὐκόλως. Ἦτο ὀλίγον χωλὸς καὶ δὲν τῷ ἐπετρέπετο νὰ βιάζεται καὶ νὰ τρέχῃ, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ φάγη καὶ τοὺς χοχλιοὺς του. Ἐσχέφθη λοιπὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χάσῃ καιρὸν νὰ καθήσῃ τὸ μεσημέρι νὰ τρώγῃ ἓνα ἓνα, ἀποσπῶν ἦτοι ἐκβάλλων ἐπιτηδεῖως ἐκ τοῦ κελύφους τὸν τοὺς χοχλιοὺς. Ὅθεν παρήγγειλεν εἰς τὴν γυναῖκά του, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῆσῃ τρώγων, νὰ τοῦ βγάλῃ χωριστὰ εἰς ἓνα πινάκι τὸ μερδικὸν του τοὺς χοχλιοὺς, διὰ νὰ φάγη συντόμως τὸ μεσημέρι καὶ νὰ πάγη εἰς τὴν δουλειάν του.

Ἡ γυναῖκα του πράγματι ἔψῃσε τοὺς κοχλίας καὶ ὅτε ὑπελόγησε τὸν κατὰλληλον καιρὸν, προσεκάλεσε τὴν κόρην της, διὰ νὰ καθαρῖζῃ, ἃς εἴπωμεν, τοὺς χοχλιοὺς τοῦ ἀναλόγου ἐπάνω κάτω τοῦ ἀνδρός της καὶ ἐτελείωσεν ὅτε ὀλίγα λεπτὰ ἔμεναν, διὰ νὰ εἶναι ἀκριβῶς μεσημβρία.

Ὁ Σῶπασης φανατικὸς ἀλλ' οὐχὶ ἄγριος Τοῦρκος, τότε οἱ Τοῦρκοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν Τοῦρκοι τοῦ παλαιοῦ Μουχαμέττη —διότι οἱ τωρινοὶ Τοῦρκοι εἶναι τοῦ καινούριου τοῦ Μουχαμέττη καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἐπῆρεν ὁ διάβολος— εἶχε καλὸν ὠρολόγιον, ἕπερ ἐκρεμᾶτο ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του διὰ διπλῶν ἀργυρῶν ἀλύσεων καὶ τακτικῶς ἐβλεπε τὰς ὥρας καὶ τῶν φαγητῶν του καὶ τῶν προσευχῶν του, ἦτοι τῶν ναμαζίων του· ὀλίγα λοιπὸν λεπτὰ πρὸ τῆς μεσημβρίας ἀπεσύρθη, ὅθεν καὶ ὁ πρωτόγερος καὶ ὁ γραμματικὸς ἀνεχώρησαν οἴκαδε ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ κλητῆρος, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ τοὺς ἀφήσῃ σπεύδων νὰ φάγη καὶ ἀμέσως νὰ ξεκινήσῃ διὰ τὸ μοναστήρι.

Συγχρόνως καὶ ὁ ἐγγονὸς του, μειράκιον ζωηρόν, σωστὸ σερπετόν, ἔσπευδεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μάμμης του καὶ τοῦ πάππου του, ἐνῶ ὁ πάππος του ἐπεριπάτει, ὡς χωλός, βραδέως καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰσερχόμενος εἰς τὴν αὐλήν, ἤκουσεν εἰς τὸ μαγειρεῖο μέσα ταραχὴν καὶ φωνάς, ἀσυνήθεις, τῆς γυναικὸς του.

Ὅτε εἰσῆλθεν ὁ Κωνσταντῆς εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἡ Ἀλεμήνα του τεταραγμένη καὶ ἀδημονοῦσα τῷ λέγει:

1. Γιά τὴ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ Ταξιάρχῃ Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουनिώτη βλ. Σωτηρίου Καρανικόλα, Συμακίων Βῆμα, περίοδος Β', ἔτος 8 (1953), φφ. 174 - 178 καὶ 185 - 188 καὶ Γεωργίου Ἀσκητῆ τὸ σχετικὸ μελέτημά του ποὺ κυκλοφόρησε τὸ ἔτος 1961.

—(Δ)ἐθ-θωρεῖς, Κωνσταδῆ, δουλειά-γαὶ κάωμα¹-βοῦ μᾶς ἔκαμεν-ὁ πει-
ραξίτης ὁ ἀγγονάς-σου²;

Ὁ Κωνσταντῆς εἶδεν ὄχι μακρὰν τῆς θύρας παρατεθειμένον κατὰ τὸ
σύνηθες τὸν ξύλινον βάβανον³ ἐπὶ ἐνὸς ἀνεστραμμένου καφεζίου⁴ καὶ ἐπιτε-
θειμένα μουχορτιὰ⁵ μὲ σῦκα καὶ σταφυλάς, τεμάχια ἄρτου καὶ γύρω σκαμνὰ
διὰ καθίσματα.

—²Ε... τί τρέχει; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς, (Θ)ὰ φάω κ'ι (θ)ὰ πααίν-νω, γιατί
'ναγάδζω⁶. Ἐκαμε μάλιστα εὐθὺς ὄρθιος τὸν σταυρόν του καὶ ἐκάθησεν, ἐξή-
τησε δὲ τοὺς χοχλιούς του.

Τότε ἡ παροῦσα κόρη του, ἡ μήτηρ τοῦ μειρακίου Φώτῃ, διηγήθη εἰς τὸν
πάππον του τί συνέβη.

—²Εφώναξέμ-μον, ἀφέδη, ἡ μάνα κ'ι ἦρα κ'ι ἐκαθέρνοσ-σου⁷ τὸ μερ-
δικόσ-σου πὸν μοῦ ὄωκ'ε-δούς χοχλιούς. Ἐκαθάρισα τοὺς πολ-λὸς τους κ'ι
ἐβαλά τους δὰ μέσα στὸ μουχορτιν-ἐδῶ ἄνω στὸσ-σοφρά(ν)⁸. Ἦτο-βηγί-
-γαὶ κ'αιρόσ-σου (ν)ά ῥτεις, (ν)ὰ φάεις, (ν)ὰ πααίν-νεις. Ἐκ'εὶὰ νὰ κ'αὶ ἄνε-
φαίνει τῆ-βόρταν-ὁ μορφονιός μου. Ἐρκ'ετον-ἀπὸν τὸ σκολειὸ-βοῦ σκό-
λασε(ν). Τὸ μ-μάτι-δου ἔπ-π'εσεν-εὐτὺς στὸ μουχορτιμ-μὲ τοὺς χοχλιούς κ'ι
ἐρώτηξέμ-με.

—Τί ναιν-ξοντα, μάνα; Ἐγὼ ἔχα σηκωστεῖ νὰ βάλω νερόν-εἰς τῆ ξίσταν⁹-
ἀπὸν τὸ σικλι¹⁰. Τί μάδεμα(ν)¹¹. Ὅσον-(ν)ὰ γυρίσω νὰ δῶ, θωρῶ τὸ δια(β)ολό-
παιδο-βοῦ ἄωσε-γ' ἔραξεμ-μνιὰφ-φουχιὰχ¹²-χοχλιούς κ'αὶ στὸ στόμα-γαὶ
καταπόδι¹³-ἄλ-λημ-μνιὰφ-φουχιὰ(ν). Γυρίδζει κ'ι ἡ μάμ-μη του, θωρεῖ
το(ν), ἐφώναξεφ-φονικόμ-μὲ τοὺς χοχλιούς. Ὁ Γερῶδης¹⁴ τοὺς ἔχ'εφ-φω-
μένους. Ἐμόληκε¹⁵ λ-λιοστούς¹⁶.

—Μάνα! ὑπέλαβεν ὁ γέρον κλητήρ. Γι' αὐτὸ δὰ εἶναι-βοῦ ἐγίνετε ἄνω
κάτω; Ἐλα δῶ, Φωτάκ'ιμ-μου.

Τὸ μειράκιον ἐπλησίασεν ὅπως οὖν δειλῶς εἰς τὸν πάππον του, ὅστις τὸν
ἐνηγκαλίσθη μετὰ στοργῆς καὶ τὸν κατεφίλησε, χωρὶς νὰ δυσαρεστηθῆ ἐκ τοῦ
πραξιοκοπήματος τοῦ ἐγγόνου του.

—(Δ)ἐ-βατσαίρει¹⁷, εἶπεν ἀπλῶς.

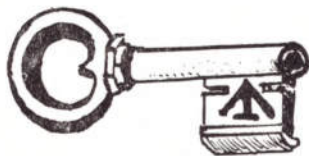
—Μὲ σοῦ ἄσαι δὰ πὸν μοῦ τὸν-ἔκαμες ἔτσε, παρετήρησε δυσφοροῦσα ἡ
μάμμη.

Καὶ ὁ Φώτῃς ἀποσυρόμενος ἐκ τῶν ἀγκάλων τοῦ πάππου του:

1. Τὸ κάωμα, ἡ ἀταξία, 2. ὁ ἐγγονός σου, 3. βλ. στὸν τόμο αὐτό, στή σελ. 68, τὸ
λῆμμα ἀριθ. 95, 4. μέτρο χωρητικότητος, ἰσοδύναμο μὲ 2 1/2 περίπου ὀκάδες, 5. πῆ-
λινα πιάτα, 6. βιάζομαι, 7. σοῦ καθάριζα, 8. εἶδος τραπέζιου, 9. τὸ κανάτι, 10. τὸ σί-
κλο, 11. ποῦ νὰ τὸ βάλει ὁ νοῦς μου, 12. χουφτιὰ, 13. καὶ εὐθὺς ἀμέσως, 14. ὁ Ἡρώ-
δης, ὁ σφαγέας τῶν νηπίων τῆς Βηθλεέμ, 15. ἄφησε, 16. ἐλάχιστους, 17. δὲν πειράζει.

—(Δ)ἔ-δό-ξε(υρ)α, πάπ-π'ον, εἶπε, π-π'ὼς ἦτογ-γιά σένα· μ' ἐγὼ σπῶ
τοὺς χοχλιοὺς μετὰ τὰ γόδια¹ μου κ' αἱ τρώω τους.

Πράγματι ὁ πάππος ἔνεκα τῆς μεγάλης στοργῆς πρὸς τὸν ἐγγονόν του οὐδὲν ἔσκανδαλίσθη. Ἦρχισε νὰ τρώγῃ τοὺς ὀλίγους ὑπολειφθέντας πα-
στρεμένους χοχλιοὺς, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξύ ἡ γυναίκα του καὶ ἡ κόρη του τῷ πα-
ρέθεταν ἄλλους, εἶχαν ἄλλωστε ἀκόμη ἀρκετούς, εἶχον καὶ σπιν-βάλ-λον² κα-
λόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπίσης ἔφαγε καὶ συνεπλήρωσε τὸ γεῦμά του μετὰ σῦκα
καὶ σταφυλὰς καὶ ἀνεχώρησεν εὐθὺς πηγαίνων διὰ τὸ μοναστήρι.

---

1. Τὰ δόντια, 2. τὰ ἐντόσθια τῆς πίνκας (στά συμαϊκά σπίνκας) μέσα σὲ ἄρμη.

